

Studia Biblijne

Ewangelia Marka

(Notatki studenta: Wykładowca - Richard Lee)

Wstęp

1. Możliwe, że Marek jest młodzieńcem wymienionym w Marka 14,51; Dziejach 12,12; (por. także Dzieje 13,5.13); 2 Tymoteusza 4,11.
2. Marek nie był naocznym świadkiem służby Chrystusa, ani osobistym Jego uczniem. Pierwsze świadectwo na rzecz Ewangelii Marka znajdujemy w stwierdzeniu bezimiennego „starszego” (mógł być nim Jan), przytoczonemu przez Papiasza (Ojca Apostolskiego, ok. 140 r.).
3. Możliwe, jak to stwierdzono w antymarcjonickim Prologu do Ewangelii Marka (ok. 170 r.), że Marek właściwie ułożył ten materiał w obecnej formie jakiś czas po śmierci Piotra w Italii. Dowód na to, że za Markiem stał autorytet Piotra znajdujemy w samym tekście. Na przykład często bezosobowa forma trzeciej osoby liczby mnogiej u Marka (prawdopodobnie odzwierciedlająca Piotrowe „my”) jest w innych Ewangeliach zastąpiona formą „On”, tam, gdzie pisarze myślą tylko o Jezusie. Wczesna tradycja utożsamia autora Marka z Janem Markiem, który pojawia się w Dziejach 12,12.
4. Fakt, że Marek prawdopodobnie spisał Ewangelię po śmierci Piotra znajduje prawdopodobnie potwierdzenie w szczerym opisanu przez Marka upadków Piotra, co zostałyby uznane za złośliwość w przypadku opublikowania Ewangelii Marka za życia tego apostoła. Czas napisania Ewangelii Marka datujemy na lata 65-67.
5. Jest ogólna zgoda co do tego, że Ewangelia Marka była pierwszą spisaną Ewangelią.
 - a] Dziewięćdziesiąt procent treści Marka występuje w Ewangelii Mateusza, a ponad pięćdziesiąt w Ewangelii Łukasza.
 - b] Gdziekolwiek ten sam materiał znajdujemy we wszystkich trzech Ewangeliach Synoptycznych, tam zazwyczaj znajdujemy więcej niż pięćdziesiąt procent własnych słów Marka.
 - c] Układ wspólnego materiału jest zgodny w tych trzech Ewangeliach: tam, gdzie Mateusz lub Łukasz różni się od Marka, tam też inny ewangelista zwykle zgadza się z nim.
 - d] Tam, gdzie greka Mateusza i Łukasza różni się od greki Marka, tam też zwykle jest ona udoskonalona.
 - e] Kwestie sporne u Marka, które uznane są przez Łukasza lub Mateusza za gorszące lub kłopotliwe, są u nich albo pominięte, albo przedstawione w mniej problematyczny sposób.

1. Cel tej Ewangelii

- 1:1 Cel Ewangelii Marka jest wyjaśniony już na początku tej Ewangelii (1,1). Krzyż i zmartwychwstanie są niezbędnym elementem u wszystkich trzech pisarzy Ewangelii. To samo sprawdza się u Marka, bowiem narracja rozwija się pod kątem zdominowanym przez historię pasyjną. Jego cel jest ewangelizacyjny – Ewangelia.
- 1:2 Inne sugestie odnośnie celu Ewangelii Marka:-
 - a] Wykazanie, że Jezus jako Mesjasz nie był winny zarzutów, które stawiali Mu Żydzi, i że Jego cierpienia mieściły się w zamierzeniach Bożych.

b) Wyjaśnienie, dlaczego Jezus nie ogłaszał się publicznie Mesjaszem (tzn. mesjańska tajemnica).

c) Wyjaśnienie, dlaczego chrześcijanie muszą cierpieć – ponieważ Jezus także cierpiał.

d) Ukazanie dzieł Jezusa jako triumfu nad dziełami diabła.

1:3 Odbiorcami i czytelnikami Ewangelii Marka byli prawdopodobnie poganie:

a) Marek musiał swym czytelnikom podać wyjaśnienia odnośnie palestyńskich zwyczajów: np. faryzejski zwyczaj obmywania rąk (Marka 7,3-4). Patrz też 15,42.

b) Niektóre aramejskie wyrażenia, które są zachowane w tekście, zostały przetłumaczone na grekę, co zdaje się dowodzić, że w przeciwnym wypadku czytelnicy Marka nie zrozumieliby ich. Na przykład 3,17: „i nadał im imię: Boanerges, co znaczy: Synowie Gromu”; patrz także 5,41; 7,11.34; 15,22.

2. Treść Ewangelii Marka

Łatwo ją podzielić na dwie główne części:-

1 Służba w Galilei: 1-8,26

a) Początek - chrzest - 1,1-13

b) Wczesne fazy służby w Galilei 1,14-3,6

Jezus głosi Słowo 1,14-15; Powołanie uczniów 1,16-20; początki służby uzdrawiania i nauczania 1,21-45; rodzi się sprzeciw 2,1-17; mesjańska moc 2,18-22; Pan Sabatu 2,23-27; uzdrowienie w sabbat 3,1-6.

c) Późniejsze fazy służby w Galilei 3,7-7,23

Rodzina Jezusa 3,7-12; powołanie uczniów 3,13-19; Belzebub 3,20-35; podobieństwa o Królestwie 4,1-33; burza 4,34-41; trzy różne uzdrowienia 5,1-43; niewiara 6,1-6; misja uczniów 6,7-13; śmierć Jana Chrzciciela 6,14-28; nakarmienie pięciu tysięcy 6,30-44; modlitwa i uzdrowienia 6,45-56; tradycje faryzeuszy 7,1-13; grzech w sercu 7,14-23.

d) Poza Galileą: 7,24-8,26

Syrofenicjanka 7,23-30; głuchoniemy 7,31-37; nakarmienie czterech tysięcy 8,1-10; znaki 8,11-21; niewidomy 8,22-26.

2 Droga do Jeruzalem i pasja 8,27-16,20

a) Droga do Jeruzalem: 8,27-10,52

Mesjańskie przepowiednie 8,27-33; uczniostwo 8,34-38; Przemienienie 9,1-13; wiara a uzdrowienie 9,14-29; przepowiednia odnośnie krzyża 9,30-32; największy 9,31-37; zgorszenie 9,38-50; rozwód 10,1-12; dzieci 10,13-16; naśladowanie Jezusa 10,17-31; przepowiednia odnośnie krzyża 10,32-45; niewidomy żebrak 10,46-52.

b) Służba Jezusa w Jeruzalem 11,1-13,37

Wjazd do Jeruzalem 11,1-25; pytania co do autorytetu 11,26-33; odrzucenie Jezusa 12,1-12; cesarz a Bóg 12,13-17; saduceusze a zmartwychwstanie 12,18-27; miłość do Boga 12,28-34; Jezus a Dawid 12,35-40, pieniądze wdowy 12,41-44, rok 70 i dni ostatnie 13,1-37.

c) Śmierć Jezusa 14,1-15,47

Namaszczenie Jezusa 14,1-9, zdradzenie Jezusa 14,10-11; Ostatnia Wieczerza 14,12-25; Getsemane 14,26-42; aresztowanie Jezusa 14,43-52; przesłuchanie Jezusa 14,53-72; Jezus przed Piłatem 15,1-15; Ukrzyżowanie Jezusa 15,16-47.

d) Zmartwychwstanie Jezusa 16,1-20.

3. Charakterystyczne cechy Ewangelii Marka

3:1 Dramatyczne ukazywanie wydarzeń przez Marka

Marek przedstawia wydarzenia w barwny sposób, jakiego często brakuje u Mateusza i Łukasza. Na przykład: - 2,4 „zdjęli dach” RSV lub „przełamali go”, co jest ściślejszym tłumaczeniem greckiego słowa (apostegazo): włamać się przez dach. Por. Mateusza 9,2, gdzie nie wspomniano o przełamaniu się przez dach. Patrz 4,37-8, sprawozdanie Marka jest bardziej dramatyczne; czuje się, że pisarz podaje fakty z pierwszej ręki.

3:2 Otwartość Marka w opisywaniu ludzi.

i) Marek nie próbuje wybielać błędów uczniów. Odnotowuje, że ‘nie rozumieli’ podobieństwa (4,13), i wskazuje na irytację Jezusa 8,17. Mateusz i Łukasz to pomijają.

ii) Marek opisuje rozdrażnienie rodziny Jezusa: 3,21 „odszedł od zmysłów” (greckie słowo *existe*) *utracił rozum, niezdrowy na umyśle, szalony*.

iii) Marek ukazuje przejawy emocji u Jezusa: 1,41 „zdjęty litością” (greckie słowo *splangizomai* – *znaczy: być poruszonym litością, uczuciem, współczuciem*). Inny rękopis zawiera słowo greckie *orgisthie*, oznaczające *gniew*. Są też inne przejawy *gniewu* w 3,5; 8,12; 10,14. Marek najwyraźniej przedstawia człowieczeństwo Jezusa.

3:3 Pełny i zrównoważony obraz Jezusa u Marka

i) Jezus jako *Syn Boży* 1,1, ukazujący swoją Boskość podczas takich wydarzeń, jak uciszenie burzy i wypędzanie demonów, 15,9; 1,11; 13,32.

ii) Jezus jako *Syn Człowieczy*. Tajemnicze wyrażenie odnoszące się do Syna Człowieczego w Daniela 7,13, lecz także do każdego syna ludzkiego jako istoty ludzkiej, 8,31; 1,35; 6,31. Ta Ewangelia obfituje w przykłady mieszania się Jezusa ze zwykłymi ludźmi.

iii) Jezus Odkupiciel. Co najmniej połowa materiału Marka jest poświęcona podróży do Jeruzalem i wydarzeniom prowadzącym do krzyża. 10,45. Język Marka (greckie *anti*) *za* (ściśle termin dotyczący zastępstwa) i *okup* (greckie *lytron*) wskazuje wyraźnie na intencję Marka, by przekazać teologiczną naukę o krzyżu: porównaj 1 Piotra 1,18-19.

iv) Jezus Nauczyciel i Kaznodzieja. 1,14-15; 2,2; 4,1; 6,2.34; 10,1.

4. **Zakończenie Ewangelii Marka**

4:1 Znakomita większość rękopisów zawiera pełnych dwadzieścia wersetów rozdziału 16. Również najwcześniejsze pisma chrześcijańskie, w których przejawia się znajomość Ewangelii Marka, wskazują na autentyczność tego zakończenia. Jednakże ważne dowody sugerują, że ten rozdział mógł pierwotnie kończyć się na wersecie 8.: „... bo się bały”.

4:2 Należy rozważyć następujące kwestie:-

a) Aleksandryjskie rękopisy uncjalne, Watykański (B datowany na IV wiek) oraz Synajski (Aleph, datowany na IV wiek) zawierają taką końcówkę tekstu (greckie *efobounto gar*) „bo się bały”.

b) Podobnie w Synajskim Rękopisie Starosyryjskim pominięto końcówkę z wersetów 9-20.

c) Większość ormiańskich rękopisów kończy się na w. 8, z pominięciem wersetów 9-20.

d) Jeden rękopis, Kodeks W (datowany na IV wiek), zawiera trzecie zakończenie, które zawiera wersety 9-20, plus dodatkowe wtrącenie po wersecie 14. Te słowa zostały dodane prawdopodobnie dlatego, by złagodzić Jezusowe skarcenie z w. 14. Było prawdopodobnie napisane pod koniec II lub na początku III wieku.

4:3 Jest zatem możliwe, że pierwotna Ewangelia naprawdę kończyła się na wersecie 8, a inne zakończenia były redakcyjnymi próbami poradzenia sobie z problemem, jaki

stanowiło nagłe zakończenie tej Ewangelii w wersecie 8. Występuje też wyraźna różnica stylu między wersetami 9-20 a pozostałą częścią tej Ewangelii.

- 4:4 Wydaje się, że treść wersetów 9-20 jest zaczerpnięta od innych synoptyków, Mateusza i Łukasza. To zakończenie sprawia takie wrażenie, jakby było kompilacją odrębną od pozostałej części tej Ewangelii. Powstaje też pytanie, czy werset 8, kończący się zwrotem *bo się bały* był rzeczywiście własnym zakończeniem Marka. Dziwne by to było, gdyby Ewangelia, zawierająca dobrą nowinę miała się kończyć wzmianką o 'baniu się'. Ktoś mógłby argumentować, że wyrażenie 'bojaźń' można interpretować jako *pobożną bojaźń*, a nie zwykły lęk.
- 4:5 Ponadto jest możliwe, że pierwotne zakończenie Ewangelii Marka przynajmniej zawierało jakieś doniesienie o ukazywaniu się Zmartwychwstałego. Najwyraźniej autor wersetów 9-20 to sobie uświadamiał. Może tak być, że pierwotna kopia Ewangelii Marka była uszkodzona, i dlatego faktyczne jej zakończenie zupełnie zaginęło, lub coś przytrafiło się Markowi, zanim zdążył ukończyć pisanie tego zwoju.
- 4:6 Musimy przyznać, że nikt nie wie, jak właściwie kończy się ta Ewangelia. Jednakże dłuższe zakończenie znajduje znaczące potwierdzenie w wielu rękopisach i przytoczył je Ireneusz (130-200). Zostało prawdopodobnie dołączone do tej Ewangelii nie później niż w połowie II wieku. Chociaż nie można go traktować jako części Ewangelii Marka, to mimo wszystko odzwierciedla ono autentyczne sprawozdanie o ukazywaniu się Zmartwychwstałego.

Zakończenie

Kluczowy werset: Marka 1,1. Ukazuje on zasadniczy cel, jaki przyświecał Markowi przy pisaniu. „Ewangelia” (greckie słowo euangelion) oznacza *dobrą nowinę*. Następnie Marek stwierdza, kim jest Jezus: *Synem Bożym*, i ukazuje, że ten Jezus przyszedł, by *oddać swe życie na okup za wielu*, co znajduje swoją kulminację w relacji o krzyżu i zmartwychwstaniu.

Marek przedstawia swój materiał z naciskiem na narrację. Jest to Ewangelia, którą można dawać nowo nawróconym lub osobom, które są zainteresowane dowiedzeniem się czegoś o życiu, śmierci i zmartwychwstaniu Jezusa.

Richard Lee